

С Т А Н О В И Щ Е
от проф. дфн Нина Димитрова
ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА ДИМИТЪР НАЧЕВ
„ЕКЗИСТЕНЦИАЛНО-ХУМАНИСТИЧНАТА АНТРОПОЛОГИЯ
ВЪВ ФИЛОСОФИЯТА НА НИКОЛАЙ БЕРДЯЕВ“
ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН
„ДОКТОР“ в професионално направление 2.3. ФИЛОСОФИЯ,
научна специалност *История на философията*

Димитър Начев е бакалавър по богословие в Софийския университет, магистър по философия в Югозападния университет, впоследствие докторант във Философския факултет на същия университет, специалност *История на философията*, с научен ръководител д-р Гергана Попова.

Тема на предлагания на вниманието ни дисертационен труд е екзистенциално-хуманистичната антропология във философията на Николай Бердяев. Общият обем е 153 страници, ползваната литература е достатъчно богата и разнообразна (изброих около 34 заглавия на съчинения само на Бердяев). И една дребна бележка – сред заглавията на латиница са допуснати грешки, които бързо може да се отстранят.

Структурата включва увод, четири глави и заключение. Това са техническите параметри на работата.

Преди да коментирам накратко всеки един от посочените структурни елементи, ще отбележа цялостното си впечатление от дисертационния труд – Николай Бердяев, подвеждащо смятан за „лесен“ автор (пишещ ясно, разбрано, темпераментно, завладяващо), е разбран и представен в необходимата дълбочина – самотен мислител с ярка собствена позиция, конфликтен и безкомпромисен, нередуцируем до някой от идейните „лагери“. Ясно доловима е критичността на докторанта към специфичния – и тогавашен, и особено днешен – прием на Бердяев от ултраправославните среди. Отстояваните от Димитър Начев възгледи в дисертационния му труд са в неявна полемика примерно с консервативни православни кръгове и с аналогични руски православни портали, от които те заимстват. На мен особено ми импонира изразеното в работата отношение към руския мислител, което е и предпоставка за успеха на

предлаганата дисертация. Димитър Начев не се опитва конюнктурно да наклони везните към религиозността на Бердяев, посочвайки достатъчно ясно неговата критика срещу авторитарността на религията.

Трябва да се каже също, че докторантът има поглед и върху цялостното течение на редактираното от Бердяев списание „Путь“ – информираност, която помага за очертаването на идейния и духовния контекст на идеите за т. нар. *антропологичен похват* в руската религиозна мисъл, един от главните представители на който е именно руският *философ на свободата*.

В увода, обясняващ необходимостта и новаторството на това дисертационно изследване, са анонсирани всички обичайни негови моменти – обект, предмет, теза, задачи, методи и пр. Направен е преглед и на световната традиция в проучванията върху Бердяев, като тук недоумявам защо от огромния поток книжнина за представителни са избрани трима рускоезични автори. Едва ли са те и едва ли е трябвало да се посочват имена, доколкото потокът търсения върху руския мислител е наистина несекващ. Но ако замисълът на автора е бил да посочи открояващ се труд, то защо не монографията на Олга Волкогонова например? Не виждам и как книгата на Николай Трубецкой, издадена в София и фактически поставила началото на евразийското движение, би могла да е полезна с оглед на целите на дисертацията...

По-нататък, в същинското изложение на тематиката, е анализиран изчерпателен спектър от проблеми, засягащи естеството на екзистенциалния хуманизъм на Николай Бердяев. Анализите са проведени на професионално ниво, приведена е достатъчна аргументация в полза на направените изводи. Добро хрумване ми изглежда изявяването на хуманизма на руския мислител откъм разсъжденията му върху Толстой, Достоевски и Соловьев – трите „стълба“ в идейното наследство не само на Бердяев, но и на целия Сребърен век на руската култура.

От по-нататъшната част от изложението, което не мога да следвам плътно, предвид характера на моя отзив, ще посоча моментите, които са ми направили по-ярко впечатление. Добре е показано например несъгласието на Бердяев със социалния универсализъм като конкретизация на метафизиката на всеединството в социалната сфера – то има пряко отношение като важен щрих в облика му на екзистенциалист и персоналист. Много добре според мен е изследвана и коментирана „сърцевината“ на

Бердяевите схващания – темите за обективацията, свободата и творчеството. С тяхната разработка дисертантът фактически е изпълнил задачата си. Правдиво е представил и спецификата изобщо на руската антропологизация на религиозната мисъл – предприетата от Сребърния век *религиозна революция*, насочена срещу липсата или принизеността на *човешкия* момент в традиционното православие, или, по-общо, срещу „историческото християнство“.

Основателно акцентирайки върху момента на творчеството (което именно придава спецификата на Бердяевия *антропологичен поврат*), Димитър Начев засяга толкова дискутираната теза на руския философ за равнопоставеността – от сотириологична гледна точка – на гения и светеца (на примера с Пушкин и св. Серафим Саровски). Според мен не по-малко важно е да се изтъкне равнопоставеността им от страна на Бердяев и от гледището на онтологията – по отношение на тяхната *пълнота на битието*, както и от гледището на антропологията – като *висша порода хора*. Може би този момент е изисквал да му бъде отделено малко повече внимание.

Въпросите за пола, както и специфичният андрогинизъм у Бердяев резонно са разглеждани като специфични за неговата мисъл в обсъжданото тук отношение. Доколкото самият философ е често нееднозначен и противоречив във винаги категорично изказваните си твърдения, смятам за уместно и коментарът да е по-предпазлив. Направен е един паралел с идеите на Борис Вишеславцев, който всъщност е цитираният, но дали подразбиращото се отъждествяване тук е основателно?

След едно убедително, прецизно и задълбочено изследване на избраната от дисертанта проблематика, идва ясно и аргументирано заключение. Цялостното впечатление е за добре свършена работа, за удовлетворяващи научни резултати. Така идваме и до тяхната формулировка специално като *научни приноси*, справка за които всяко дисертационно изследване съдържа. Дисертантът е посочил четири положения, чиято основателност е защитима.

Авторефератът, може би излишно подробен, представя точно дисертационния труд. Важно е да се отбележи, че Димитър Начев има доста повече публикации от необходимия минимум, както и солидно участие в научни проекти.

В заключение: представеният труд върху екзистенциално-хуманистичната антропология във философията на Николай Бердяев отговаря на всички изисквания за

едно дисертационно изследване, затова аз без колебание ще гласувам на неговия автор да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“.

23. 01. 2018

Подпис: